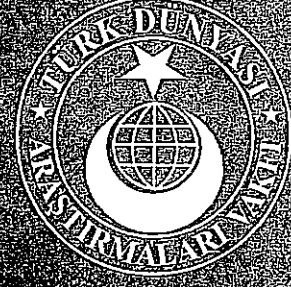

TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI

120

HAZİRAN '99

ISSN: 0255-0644

İÇİNDEKİLER

TÜRKÇE'DE ŞİMDİKİ ZAMAN KAVRAMI ÇEKİMLERİ VE EKLERİ

Yrd. Doç. Dr. Vahit TÜRK..... 9

DENİZLERDE DAHA EMNİYETLİ BİR ULAŞTIRMA İÇİN NİÇİN ULUSLAR ARASI GÜVENLİK YÖNETİMİ KODU (ISM CODE)?

Muhsin KADIOĞLU..... 49

ARAD VE GYULA SANCAKBEYLERİ

Yazan: Géza DAVID

Tercüme Eden: Eşref Bengi ÖZBİLEN..... 55

19. YY'DA EDİRNE EYALETİNE BAĞLI AHYOLU KAZASININ SOSYAL VE EKONOMİK YAPISI

Dr. Şevket Kamil AKAR..... 71

1831 NOLU ŞER'İYE SİCİLİNE GÖRE 17. YÜZYIL ORTALARINDA TRABZONDA MÜLK SATIŞLARI

Kenan İNAN..... 103

OSMANLI HOŞGÖRÜSÜNÜN KAYNAKLARI

Dr. Selahattin DÖĞÜŞ..... 125

UBEYDULLAH HAN'IN HAYAT VE İCADINA DAİR MALÛMATLAR

Muhammet ABDULLAYEV..... 133

KENESARI KAĞAN'IN BAĞIMSIZLIK HAREKETİ (Şimdiki Kazakeli Bölgesi 1837-1847)

Lokman UZEL..... 145

HOLLANDALI DOĞU GEZGİNİ DR. LEONART RAUFOLFF'UN DOĞU GEZİSİ (Irak, Suriye, Lübnan ve Filistin'e doğru)

Arapça'dan Çeviren ve Yorumlayan: Yrd. Doç. Dr. Nilüfer BAYATLI..... 159

ALMAS YILDIRIM'IN HAYATI, EDEBİ ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ <i>Salih OKUMUŞ</i>	185
KIPÇAK TÜRKÇESİ'NDE İSİM-FİİLLER <i>Yrd. Doç. Dr. Emin AGAR</i>	201
TEBRİZ OCAK-MART 1945 <i>Yazan: Prof. Dr. Cemil HESENİ</i> <i>Aktaran: Cengiz YAVAN</i>	207
TACADDİN BULGARI'NİN "BÜYÜK TIRYAK" İSİMLİ TIB ESERİ <i>Hazırlayan: A. B. HALİDOV</i> <i>Rusça'dan Tercüme Eden: Hayrat CELAL</i>	225

ALMAS YILDIRIM'IN HAYATI, EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ

Salih OKUMUŞ*

Almas Yıldırım Azerbaycan Muhaciret Edebiyatı şairlerinden biridir. Yıldırım, 1930 yılında Sovyet idaresine muhalif olması nedeniyle Dağıstan'a sürülmüş, burada kalması tehlikeli görülünce de, bu sefer Türkmenistan'a nakledilmiştir. Hayatının tehlikeye gireceği anlaşılınca İran üzerinden Türkiye'ye sığınmıştır.

Bu sürgün ve kaçışlar yıllar sonra Azerbaycan dışında gelişen bir Muhaciret Edebiyatını meydana getirmiştir.

Ruslar işgal ettikleri her yerde yerli halkı sindirebilmek için, o çevrede nüfuz sahibi olan aydınları, aşıkları, mollaları ve zengin tüccarları Rusya'nın içlerine sürgün etmiştir. Bu durum XX. Asrın ilk yarısında son haddine ulaşmıştır. Sürgünler Azerbaycan ziyalılarının, özellikle şairlerinin alinyazısı olmuştur.

Gurbette yaşayan Azerbaycan Ziyahları buldukları ülkelerde Azerbaycan'ın milli, edebî, medenî siyasî ve içtimâî fikirlerini yorulmadan temsil ve tebliğ etmişlerdir.

Orta Asya'nın, Kafkasya'nın bilhassa Azerbaycan'ın düştüğü faciaların kamuoyuna taşınması için dikkat göstermişlerdir.

Azerbaycan muhacir edebiyatının önemli isimleri arasında; Alibey Hüseyinzade, Ahmet Ağaoğlu, Samed Ağaoğlu, M.Emin Resulzade, Murza Bala Mehemmedzade, Alimerdan Bey (Topçubaşov), Ceyhun Hacibeyli, Ahmet Caferoğlu, Ebulvahab Yurtsever, Almas Yıldırım, Banin (Ummülbanû), Mehmed Sadık Aran, Hüseyin Cemal Yanar, Teymur Ateşli, Musa Zeyem, Nağı Şeyxzamanlı, İbrahim Arslan, Ali Azertekin ve onlarca diğer simalar sayılabilir.

Azerbaycan'da bağımsızlığın kazanılmasıyla birlikte Azerbaycan dışında mücadelesini sürdüren Muhaciret Edebiyatı'nın temsilcileri artık vatanlarına kavuşmanın sevincini yaşamaktadırlar. Ancak bu günlere ömrü yetmeyen yüzlerce vatan evladının dramı Türk halkına anlatılmalıdır.

Bu maksatla Muhaciret Edebiyatı'nın önemli temsilcileri, yeni bakış açılarıyla değerlendirilerek, yeniden ele alınmalıdır. Biz de bu maksada uygun olarak, Azerbaycan Muhaciret Edebiyatı'nın önde gelen isimlerinden Almas Yıldırım'ı inceledik.

* A.K.Ü. Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Böl.

Kommünist Partisi yetkilileri, bu cemiyetleri, partileri açısından zararlı görüyorlardı. Partinin Edebiyat sahasındaki siyaseti nedeniyle, 15 Haziran 1925' de Azerbaycan'daki Edebî kuvveler parti tarafından yeniden ele alındı. Cemiyette nüfuzunu arttıran eskiler parti için büyük bir tehlike arz ediyordu. 1926 yılında bu Edebî kuvveler yeniden teşkilatlandırmak adına "Edebiyat Cemiyeyyeti"ni lağvedip, bu görevi "Kızıl Kalemler İttifakı"na tahvil ettiler.⁴ Almas Yıldırım da, bu yeni ittifakın bir üyesi olarak çalışmalarını sürdürür. Cemiyetin çıkardığı "Genç Kızıl Kalemler" adlı mecmuada şiirleri yayınlanır. (1926)

Komünist partisi tarafından kurulan bu cemiyetin gayesi Sovyet rejimine körü könlüne hizmet edecek sözde "edipler" yetiştirmektir. Komünist saflarında kuvvetli ve istidatlı sanat erbabı bulunamadığı için, bu gibiler ekseriya partisizler arasında aranmaktadır. Bu maksatla asıl komünist ediplerin yanbaşımda bir de "çığırdaş" yazarlar zümresi ihdas edilmiştir. Çığırdaş yazar; komünist telakkisine göre Sovyet rejimine prensip itibarıyla muhalif olmayıp, onunla edebî sahada işbirliği yapmağa amade bulunan kalem sahibi demektir.

Böyle bir partisiz edebî zümrenin ihdası hem komünistlerin hem de milliyetçilerin işine geliyordu. Komünistler, bu suretle kurulan müşterek çalışma muhitinde bazı istidatlı gençleri parti lehine kazanabileceklerini ümit ediyorlardı. Milliyetçi şairler ise, başka hiç bir aleni çalışma sahası ve eserlerini yayma imkânı bulamadıkları için, bu cemiyete girmek suretiyle fikirlerini ve şiirlerini bir parça olsun halka duyurmak fırsatını elde edebileceklerini umuyorlardı. Almas Yıldırım da bu çığırdaşlardan idi.

Almas Yıldırım, "Proletar Yazıcılar Cemiyeyyeti" nin amaçlarına uygun şiir ve yazılar yayınlamasına rağmen, içtimai meselelerde ve bazı toplantılardaki serbest tavırları ve nihayet ülke dışındaki edebî faaliyetleri nedeniyle siyasi idarenin kara listesine girdi.

Latin elifbası meselesinin müzakeresinde söyledikleri nedeniyle etrafındakiler tarafından uyarıldı. Süleyman Rüstem'in anlattığına göre Yıldırım bu müzakerede şunları söylemişti:

"Kardaşlar, Arap elifbasından latin elifbasına geçmek çok vacip iştir. Türkiye Türkleri de bu yoldadırlar. Ancak ben eminim ki, bu yakın gelecekte maruz kalacağımız dehşetli bir hadiseye hazırlıktır. Bununla vazifeli yoldaşlar Moskova'dan verilen fetva ile Kril (Rus) elifbasına geçmeye kadem koyuyorlar."⁵

Yıldırım'ın şiirlerinin Türkiye'de çıkan "Hayat" gazetesinde neşrolunması ona hem şöhret, hem de keder getirmiştir. Genç şairin attığı her adım izleniyor, vakarlı başının üstünde sosyalizmin kara bulutları dolaşıyordu.

Yıldırım'ın bir şiirinde Azerbaycan yerine, "dumanlı dağlar" imajını kullanarak, onların zirvesinde oynayan acı rüzgârlara dikkati çekmiştir. Ülkesinin ve halkının başına örülen büyük ve acı facialara işaret eden bu şiirin, bir de ülke dışında yayımlanması, o zaman bomba etkisi yaptı. Bu şiir daha sonra kendisinin Dağıstan'a sürülmesine neden olacaktır.

*"Zirvende oynayan rüzgârlar acı,
Yıllardır görünmez başının tacı,
Anlat ki derdinin nedir ilacı,*

⁴ Azerbaycan Edebiyat Tarihi, 3. Cilt, Bakü, s. 38

⁵ Süleyman Rüstem, Odlar Yurdu, Nu:20, Oktyabr, 1990

*Dost için kanlı bir bıçak olmadım,
Hiç bir katle ferman yazmadım ben ki?"*

mısralarıyla bu durumdan duyduğu derin üzüntüyü dile getirirken, aynı zamanda idareye boyun eğmediğini de söyler. Bundan sonra hayatının yeni bir istikamete yöneleceğini yani sürgün hayatının başlayacağını haber verir.

Almas Yıldırım'ın Dağıstan'a sürgün edildiği tarih buradaki Edebî âlemin canlanmaya başladığı bir döneme rastlar. Komünizm idaresinin bütün SSCB'de kurmaya çalıştığı "Proletar Yazıcılar Cemiyeti"nin teşkilatlanması devam ediyordu.

Azerbaycan'dan bu cemiyetin anlayışına uymadığından dolayı sürgün edilen şair, yeni bir sürgünle karşılaşmamak için; bir yandan bu faaliyetler içinde yer almaya çalışıyor, diğer yandan da kendi doğrularından taviz vermeyen tutumuna devam ediyordu.

Almas Yıldırım Dağıstan'a geldiği günden beri, buradaki Edebî çevrelerle ve özellikle genç edebiyatçılarla bir araya geliyor, gazete ve dergilerde çeşitli yazılar yayınlıyordu. Almas Yıldırım'ın matbuata iştiraki ile birlikte genç edebiyatçılar cephesinin rolü artmaya başlamıştı. Bu durum özellikle resmi idarenin dikkatini çekiyordu. Sürgün şairinin ziyahlar ve özellikle talebe gençler arasında artmaya başlayan nüfuzu resmi idare tarafından komünizm idealine karşı büyük bir tehlike olarak değerlendirilir. Yıldırım'ın Dağıstan'da kalması tehlikeli görülür ve buradan Türkmenistan'a sürgün edilir.

Yıldırım, bu sürgün ve baskılardan derin üzüntü duymaktadır. Ancak bütün Türk dünyasını yakından tanımağa fırsat bulacağı için de kendisini adım adım gezdirenlere teşekkür eder:

"Benim bu şekilde dolaşmam, onlar için daha fena oluyor.Bana yurdumun her bucağını gezdiriyorlar.Her tarafta yaldızlı kızıl zincirlerin seslerini duyuyorum. Milletimin boynuna asılan her zincir halkası, bendeki kinleri geliştiriyor, katmerleştiriyor."

Aşkabad'da İran ve Kafkasya'dan sürgün edilen ailelerin çocuklarının gittiği bir okulda çalışmaya başlar. Buradaki ziyahlarla sıkı alakalar yaratır. Aşkabad Radiosu ve yerli matbuatla ilişki kurar. Vatan , millet ve bağımsızlık gibi konuları işleyen şiirleri elden ele geçer. Genç ve istidatlı şairin nüfuzu burada da yavaş yavaş yükselmeye başlamıştı.

Almas Yıldırım burada şehirleri ve kentleri dolaşarak halkın yaşayışını gözlüyor, komünizm idaresinin getirmeye çalıştığı yeni sistemin ağır şartlarını müşahade ediyordu.

Gördüklerinden son derece etkilenen şair, milli duyguların filizlenmesi için gayret gösterip, etrafında istiklâlcı bir topluluk oluşturmaya çalışır.

Almas Yıldırım'ın bu faaliyetleri başta Azerbaycan Proleterya Cemiyeti mensubları olmak üzere Komünist Partisinin bütün organlarının dikkatini çekiyordu. Yıldırım'ın sürgündeki faaliyetlerini kontrol etmek , onun Aşkabat'taki alakalarını teftiş etmek için Bakü Baş Siyasi İdaresi tarafından hususi bir heyet gönderilir. Heyet bir taraftan Yıldırım'ı adım adım takip eder, diğer taraftan da onu gözden düşürmek için bir takım yazılar yazıp neşretmeye başlar.

Şairin Aşkabad Radyosunda yayımlanan "İşle Bizim Ellere" ve "Mayıs" şiirleri tehlikeli görülür."İşle Bizim Ellere" şiirinde geçen eller imajı ile;

*"Yaz gelib torpaklar çiçek açanda
Menim de vardır bir sözüm ellere:
Traktorlar çölde yarış açanda
Tikilib qalsın qoy gözüm ellere."*

1936 yılında İstanbul'da "Boğulmayan Bir Ses" adlı kitabı yayınlanır. Eserlerinde, Türk gençliğinin Türkçülük ve vatanperverlik ruhunda yetişmelerine gayret sarfeder.

Almas Yıldırım Türkiye'de istediği mücadele ortamına kavuşmasına rağmen ülkesini ve ağır şartlar altında yaşayan halkını unutamaz. Şiirlerinde Azerbaycan'dan, Bakü'den, Hazar'dan, Aras'dan, Kür'den, haber sorardı. Vatanından, halkından, akrabasından ayrı kalan Yıldırım'ın hassas kalbi şiirlerinde onlar için atıyordu. Türkiye'deki 17 yıllık ömrü boyunca hep bu mücadeleyi veren şair, Nebi Hezri'nin; "Vatan derdi bütün dertlerin en dehşetlisi ve mukaddes olanıdır. Bu derdi çekmeyi başaranlar en metin ve ulu insanlardır" cümlesindeki metin ve ulu insanlardan biri idi. Bunun içindir ki şair hayatı boyunca amansız darbelere karşı müstesna bir şekilde göğüs germiştir.

1936 yılında Yıldırım çiftinin ikiz çocukları dünyaya gelir. Bu durumu çok seven şair, kendi hayat tarzına uygun bir şekilde çocuklarının birine "Eldegez", diğerine "Yurdavar" adlarını koymuştur. Böylelikle şair çocuklarına, ilerde bir gün mutlaka vatana dönmelerini, o topraklarda gezmelerini tavsiye ediyordu. Ne var ki, çocuklar bir zaman sonra ağır bir hastalığa yakalanırlar ve ölürlür. Bu olay Yıldırım ailesini yıkar. Yıldırım'ın yaralı kalbi yeni bir yara daha alır.

Almas Yıldırım'ın "Bir Günde Ölen" adlı şiiri bu derin ızdırabı dile getirir:

*"Ben diyordum ki bir gün varıp ana
yurduna,
Öpersiniz anamın toz basan mezarını.
Özlediğimim o günde ben ölmüş olacağım
bele,
Siz bensiz gezersiniz Baki'nin Hezar'ını
Lânet olsun bana yâr olmayan bu feleğe
Düşman kesildi bende yeşeren her
dileğe..."*

İki çocuğunun aynı gün ölmesi şairde derin izler bırakır. Her şeye rağmen içinde yeşerttiği mukavemet gücüyle sabreder. Ziver Hanım'ı da sabretmeye çağırır:

*"Ağlama duyulmasın gurbetin çetinliyi,
Ağlama, kırılmasın kalbinin metinliyi...
Bir günde iki kurban..
Zerrece tutmadım yas,
Ben bu yolsuz hükmü de gene serhoş
dinledim.
Ah... bir gün dönebilsem sana,
ey nazlı Gafgas...
Ben yalnız senin aşkın, hasterinle..
inledim...
Bu inleyiş dünyada kahrın en imansız,
Yalnız bu inleyiştir kalbimde açan sızı..."*

Acı haberleri ardarda yaşayan Yıldırım bir kaç yıl arayla annesi ve babasını yitirir. 1939 yılında oğlunun sitem ve hasretine dayanamayan Nisa Hanım hayata gözlerini yumar. 1940 yılında babası Hacı Abdulmemmed "Türkiye'deki oğluyla alakası var" diye hapsedilir. Lâkin kesin deliller bulunmadığından 40 gün sonra serbest bırakılır. Bu acılara daha fazla dayanamayan baba Abdulmemmedli 1945 yılında hayata gözlerini yumar.

karşı zencir sedasının ve “ya ölüm, ya istiklâl!” şırası ile ağır ağır yürüyüşlerinin hazin manzarasını görüyorum: Bilmiyorum siz de böyle misiniz?”⁹

Onlar kurşunlanıp denize atılsalar da, Sibiryaz buzlarında donup kalsalar da idealleri yaşayacak, onların halefleri, nesilleri vakti geldiğinde muhakeme edecek, hakkını arayacak ve başını kaldırıp haykıracaktır. Şiirin sonunda “yaşıl mayak”¹⁰ ve “oyağ ana”¹¹ imajları da bu maksadı açıklamaktadır. Yıllarca oyağ kalan ana, istiklâl sancılarını çeken halkın, yaşıl mayak ise Azerbaycan’ın gelecek güzel günlerini ölümsüzleştirmek ifadesi olarak kullanılır.

Yıldırımın şiirinde beslendiği kaynaklardan biri de Folklor unsurlarıdır. “Gurbet” şiirlerinin çoğunda rastladığımız halk edebiyatı nümüneleri, ifadelerine tabii ve canlılık katmıştır.

*"Axşam olar, quşlar döner yuvaya,
Menim dönüb qonacağım dal hani?
Sabah olar, çoban ener obaya:
Menim qaxıb gedecəyim yol hani?"*

Mısralarındaki duygu ve ifadeleri meşhur bir halk bayatısını hatırlatır;

*"Axşamlar, ay axşamlar,
Şamlar yanar axşamlar,
Yerli evine geder,
Qerib harda axşamlar?!"*

Almas Yıldırım Rus ve Batı Edebiyatına da vakıf idi. Puşkin ve Lermantov’u iyi biliyordu. Vaktiyle Lermantov, Puşkin’in ölümü üzerine yazdığı “Şairin Ölümü” şiiri nedeniyle Kafkasya’ya sürgün edilmişti. Kafkasya bir çok şair için başımsızlık diyarı olmuştur.

Lermantov’un Kafkas’da hapis yaşadığı dönemlerde yazdığı “Bulutlar” isimli şiiri, 90 yıl sonra aynı yere sürgüne gönderilen Yıldırım’ın halet-i ruhiyesini çok iyi anlatıyordu. Yıldırım bu şiiri iktibas ederek kitabına almıştır.

“Bulutlar” şiiri vatanından sürgün edilen bir şairin gariplik duygularını aksettirir. Bulutlar gökyüzünde serbestçe dolaşırken şair Dağıstan’ın dışına çıkamaz, Bulutlar şiiri Yıldırım’ın kalbinde tuğyan eden fikir ve duyguları çok iyi açıklamaktadır. Zaten bu maksatla iktibas edilmiştir.

Almas Yıldırım eserlerinde tabiat tasvirlerine de bolca yer vermiştir. Sosyal içerikli şiirlerinin içinde bile coğrafi güzelliklerden, tabii manzaralardan, tabiat hadiselerinden ustalıkla bahseder. Özellikle poemalarında ele aldığı bütünlük ve kullandığı tiplerin psikolojileriyle bağlı olarak şair, tabiata her defasında yeni bir nazarla bakar, onlarda tekrar-sız alâmetler görür ve onları yeniden canlandırır. “Şehvet Kurbanları” poemasındaki:

*"Dün gece sahil boyu gezirdim yavaş
yavaş,
Seslenirdi gezdiğim yerde xırda daş.
Göy mavi, deniz mavi, ay bulutlar altında,
Dik qayalar denizden çıxan otlar altında"*

⁹ Alptekin, “Boğulmayan Bir Ses” kitabının önsözü

¹⁰ Mayak: Deniz feneri demektir.

¹¹ Oyak: Uyanık, uyumamış, ihtiyatlı manalarına gelir.

"Qafgaz, o yaşıl yurd, o muebbed
Qafgaz, Onu men görmeden ölsem, ona dair"

Qebrimizde yazılsın iki mısra şu kitabe:

"Aşıqdı gözəl yurduna qurbetde de şair,
Xeyyam nece aşığıdise gül rengli şeraba" "

"Yaban Şarqısı" şiirinde, vatan hasretiyle geçen uzun yıllar şairin saçlarını vakitsiz ağarmıştır. Ancak şiirde ne saç adı, ne de ağarma ifadesi kullanılır. Bununla birlikte mana yükü itibarıyla dolu, ses itibarıyla yürek yakan bir teşbihten istifade edilir. Şen-şakrak şarkılar söyleyen bir kumru kuşuna hitaben şöyle söyler:

"Senin ganadın var, men de qol qırıq,
Sen de gözəl bir ses mende hiçqırıq
Sardıqça gönlümü me'lun ayrılıq
Qar düşmüş dağlara benzeyir başım."

Yukarıdaki dördlüğün ilk mısra'ındaki tezada da dikkat çekmek gerekir. Dağları aşmaya kadir olan kuşun kanadı ile, adı bir insanın kırık kolu, teraneler saçan güzel bir bedbahtın hiçkırık sedaları arasındaki ziddiyet lirik kahramanın vakitsiz ağarmış başının tasvirle birlikte onun düşüştüğü ağır fiziki azaplar ve manevi buhranlar hakkında okuyucu kafasında bir tasavvur yaratabilir:

Tezadlar açısından aşağıdaki mısralar önemlidir:

"Sen zümrüd bir tac iken bizim
Goca Qafqaza,
Düşmene sevinç verdin, bizi düşürdün
yasa."

"Bakı" şiirinden alınan bu beytin ikinci mısra'ında geçen sevinç ve yas mefhumları, vaktiyle Bakı'nın Bolşevikler tarafından işgal edimesinden sonra söylenmiştir.

"Aşıqem, cismim eğer buzlu cehennemde yana" mısra'ındaki "buzlu cehennem" tezadı ise Sovyetler tarafından Sibiryaya hapsedilen aydınlar için kullanılmıştır. Sovuğun en şiddetli ifadesi olan buzla, sıcaklığın en son merhalesi cehennem karşılaştırılmıştır.

"Almas Yıldırım"ın eserlerinde aruzla yazılmış bazı şiirler varsa da çoğunlukla hece vezni kullanmıştır. Şiirlerinde bir ölçü ve ahenk elvanlığı hakimdir. Epik eserlerinde hecenin bir çok değişik ölçülerinden faydalanmıştır. Ayrıca poemalarında, bir hadiseden diğerine, mükâlemeden manzaraya, ric'atden tabiat tasvirine geçerken bütünlüğe ve epik tahkiyeye yeni bir ahenk vermeye muvaffak olur.¹²

"Selimxan" poeması bu açıdan oldukça zengin ve önemlidir. Aşağıya alınan parçaların her biri farklı mazmunları içermektedir. Şair bu mazmunların her biri için farklı vezin biçimleri kullanır. Bu durum şiirlerinde daha hoş bir tesir uyandırır:

"O zaman ki, talanmış mexmer donlu obası
Zalımların elinde od tutardı yanardı,
Onda bizim selimxan, qaçaqların babası
Başı qarlı dağların sinesine qonardı." (14)
"Orda hayat vardı, duxan, restoran...
Serxeş zabitlerin ellerinde qan."

¹² Bekir Nebiyev, Dİdergin Şair, Sabah Neşriyat. Bakı, 1995, s.125

için daha geniş bir imkân tanımaktadır. Serbest şiirlerindeki bazı mısralar direk halk dilinden alındığı için daha tesirlidir. "Gurbet Mektupları" ve "Muradı Geçerken" şiirleri böyledir. Gurbet Mektupları'ndan alınan bu parça oldukça dikkat çekicidir:

"Hani ya, sen bu yaz mene
Nişanlığımın işlediği,
Göz yaşlarla hörüb gümüşlediği
Mavi ipek bir mendil yollayacaktın?..
Qış da bitdi,
Bahar geldi, badamlarçiçek açdı,
Hele senden xeber yox;
Hani benim ipek, mavi mendilim?..."

Yıldırım'ın şiirlerinde kafiye oldukça zengindir. Aşağıdaki örneklerde de görüleceği üzere kafiyeler, mısra sonlarına doğru vurgu ağırlığı ile poetik arzularını daha iyi açıklamakta ve okuyucuya ulaştırılmaktadır:

"Baxarsan daima sağır göylere,
Derdin, derdin kimi ağır göylere."

(Boğulmayan Bir Ses)

"Cigerlerden qopan ah da qalmadı,
Uz tutacaq bir dergâh da qalmadı."

(Ölmek mi, Yaşamaq mı?)

"Ne İrandan, ne hindden,
Ne Efqandan, ne Çinden,
Men bir inci bulmuşdum,
Qefqazların içinden.

.....
O gündən ki, o benim öz incimi çaldılar,
Sanasan ki, eşqimi, Sevincimi çaldılar.

Tek quşum başımdan enib düşdü duzağa
Duymadım, uçub getdi o menden çox
uzağa"

(Menim İncim)

Bu kafiye mısraları öyle güçlü bir hâle getirir ki, yeniden insanın farklı kelimelerle bu ifadeye ulaşması mümkün görünmez. Bu sözleri aşağıdaki örnekler için de söylemek mümkündür:

"O şimdi inleyen naşadlarımla,
O qelbinden qopan feryâdlarımla,
O igid çöhreli övladlarımla
Parçala, yak qara tülünü şergin!"

(Ey Hindistan)

"Men sana yâd deyil, düz bir oğuldum,
Öz qanımdan gül yaxanda dağuldum,
Günâhim: can dedim sana, qovuldum,
Acımadın bu gurbana, elvida!"

(Elvida, Baki!)

Kitap, ismini Dağıstan'da iken yazıp anasına yolladığı "Boğulmayan Bir Ses" adlı şiirden alır. Kitapta toplam yirmi dört şiir vardır. Şair tarafından yazılan bir önsöz ve Azerbaycan Neşriyat Yurdu'nun okuyucuya yönelik kısa bir yazısı ve nihayet Türkiye'de yaşayan Azeri Edebiyatçısı şair Alptekin'in yedi sahifelik bir değerlendirme yazısı bulunmaktadır.

3. Almas Yıldırım'ın Seçilmiş Şiirleri:

Şairin sağlığında yayımlanan son kitap "Almas Yıldırım'ın Seçilmiş Şiirleri" ¹⁶ adlı şiir kitabıdır. Kitap 1953 yılında Ankara'da yeni cezaevi matbaasında basılmıştır. Kitap Azerbaycan Kültür Derneği tarafından yayına hazırlanmıştır.

Kitap, "Vatanda", "Sürgünde", "Gurbette" adları altında üç bölüme ayrılmıştır. Kitapta toplam kırk beş şiir yer almaktadır. Bunların yedi tanesi "Boğulmayan Bir Ses" adlı kitaptan alınmıştır. Diğerleri ise, gazete, dergiler ile şairin kendisinden alınmıştır.

Almas Yıldırım'ın ölümünden sonra yayımlanan ilk eseri "Yiğitlere Sesleniş" ¹⁷ adını taşımaktadır. Kitap, Ahmet Karaca tarafından yayına hazırlanmış, Azerbaycan Kültür Derneği tarafından da basılmıştır. Kitapta 61 şiir yer almaktadır. Ahmet Karaca şiirlerin tasnifini yaparken "Seçilmiş Eserler, Ankara, 1953" den faydalandığını ve bundan hareketle şiirleri Vatanda, Sürgünde, Gurbette başlıklarıyla gruplandırdığını söyler.

Bu tasnif Almas Yıldırım'ın yaşamı ve şahsiyeti bakımından oldukça uygundur. Kitapta ayrıca A. Vahap Yurtsever'in "Almas Yıldırım'ın Edebî Şahsiyeti ve Şiir Sanatı" ve Feyzi Aküzüm'ün "Almas Yıldırım'ın Hal Tercümesi" adlı iki değerlendirme yazısı bulunmaktadır.

Yıldırım'ın epik tarzdaki şiirleri de kitabın sonunda ne zaman ve nerede yazıldığı dikkate alınmayarak "Poemalar" başlığı altında verilmiştir.

Kitapta yeralan şiirlerin hiç birinde yer ve tarih belirtilmemiştir. Oysa Yıldırım'ın sağlığında yayımladığı "Dağlar Seslenirken" ve "Boğulmayan Bir Ses" adlı eserlerinde yeralan şiirlerinin büyük çoğunluğunda yer ve zaman belirtilmiştir.

"Yiğitlere Sesleniş" kitabında yeralan bazı şiirler eksik, bazılarında da daha önceki baskılarda olmayan ilavelerle yayımlanmıştır. Ayrıca birtakım ifade kusurları ve basımdan kaynaklanan maddi hatalara da rastlanmıştır.

Almas Yıldırım'ın "Amurderya'ya Çağırış" adlı şiiri, bu kitapta, daha önceki baskılarında yeralan son bent yeralmamaktadır.(s.27) "Yurt Hasreti" adlı şiirinde de 1953 baskısında yer almayan yeni bir kıta eklenmiştir. 33, 38, 68, 89, 90, 115, 117. Sahifelerde bazı ifade kusurlarına rastlanmıştır.

Yukarıda da belirtildiği üzere kitap, "Vatanda", "Sürgünde", "Gurbette" olmak üzere üç ana bölüme ayrılmıştır. Bu manada şiirlerin tasnifinde bazı hatalar göze çarpmaktadır. Vatan'da yazılan şiirler gurbette, gurbette yazılan şiirler sürgünde gibi gösterilmiştir. Oysa şairin kendi hazırladığı "Boğulmayan Bir Ses" kitabındaki şiirlerinin bir çoğunda yer ve tarih belirtilmiştir. Bunun çok fazla dikkate alınmadığı görülmektedir.

Şairin 1934 yılında "Bir parça" adlı küçük şiiri Vatanda bölümünde de yer almıştır. Oysa bu şiir "Gurbette" bölümüne koyulmalıydı. "Arazla" şiirinin de Gurbette bölümünde yer alması uygundur.

"Arazla Dertleşme" şiirinde şair tarafından konulan "Oğlum Araz İçin" ifadesi bu şiirin Türkmenistan veya sonrası yıllarda yazıldığını göstermektedir. Çünkü şair

¹⁶ "Seçilmiş Eserleri" Azerbaycan Kültür Derneği Yayınları, Yeni Cezaevi Matbaası, Ankara, 1953

¹⁷ "Yiğitlere Sesleniş", Azerbaycan Kültür Derneği Yayınları, Ankara, 1990